

ливістю апеляційного оскарження; континуїтетом у процесуальній сфері [2, с. 66]. Важко не погодитися з думкою автора про те, що водночас цій сфері були притаманні й авторитарні риси: частина правопорушень розглядалася не судами, а адміністративними чи поліцейськими органами; роль армії в здійсненні правосуддя, навіть зважаючи на військовий стан, була доволі високою; слід брати до уваги й наявність надзвичайного судового провадження [2, с. 66].

Наявність спеціалізованих судів та колегій, їхня розгалужена мережа на території краю свідчили про

застосування саме судової процедури при вирішенні соціальних конфліктів. Водночас велика кількість правопорушень підлягала адміністративній процедурі у виконавчих органах, що вказує на суттєву роль останніх у процесі здійснення правосуддя. Подібне співвідношення є характерним для недемократичної судової системи [2, с. 66]. Також слід погодитися з думкою сучасних юристів-науковців про те, що судова система Закарпаття 1939–1944 рр. не ідентифікується як така, що притаманна тоталітарному політичному (державному) режиму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Budapesti kozlony. – 1939. – szam.141. – old. 1–3.
2. Мазурок І. Правове становище Закарпаття у 1939–1944 рр. : [монографія] / І.О. Мазурок. – Ужгород : Карпатська Вежа, 2010. – 308 с.
3. Чизмадиа А. История венгерского государства и права / [А. Чизмадиа, К. Ковач, Л. Асталаш] ; под общ. ред. докт. ист. наук, проф. А.И. Пушкаша; докт. юрид. наук, проф. З.М. Черниловского. – Москва, 1986. – 448 с.
4. Budapesti kozlony. – 1939. – szam.141. – old. 2–4.
5. Budapesti kozlony. – 1939. – szam.141. – old. 1
6. Budapesti kozlony. – 1939. – szam.141. – old. 4–7.
7. Изъ зала суда // Русская правда. – 1940. – № 123. – С. 3.
8. Karpataljai kozlony – Подкарпатский вестник. – 1941. – № 47. – С. 5–7.
9. Офіціальна частина. По предложению министра правосудия назначаю... // Karpataljai kozlony – Подкарпатский вестник. – 1939. – № 24. – С. 1–2.
10. Шляхом Жовтня (Боротьба трудящих Закарпаття за соціальне і національне визволення, за возз'єднання з Радянською Україною) : [зб. документів] : у 5 т. / упоряд. Г. Сіяртова. – Ужгород : Карпати, 1967– . – Т. 5 : 1938–1944рр. – 1967. – 519 с.
11. Karpataljai kozlony // Подкарпатский вестник. – 1941. – № 20. – С. 4–8.
12. Karpataljai kozlony // Подкарпатский вестник. – 1942. – № 50. – С. 1–2.
13. Подкарпатский Вьстник. – 1939. – 10 септембра. – С. 2–5.
14. Karpataljai kozlony // Подкарпатский вестник. – 1941. – № 54. – С. 2–3.

УДК 347.965.6

ЗУПИНЕННЯ ПРАВА НА ЗАНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЯК ВИД ДИСЦИПЛІНАРНОГО СТЯГНЕННЯ ВІДНОСНО АДВОКАТА

STOP RIGHT TO PRACTICE LAW AS A KIND OF DISCIPLINARY ACTION AGAINST LAWYERS

Заборовський В.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Ужгородського національного університету*

Булеца С.Б.,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Ужгородського національного університету*

У статті досліджуються правова природа зупинення статусу адвоката як виду дисциплінарного стягнення адвоката. Стаття розкриває сутність та наслідки застосування до адвоката такого виду дисциплінарного стягнення, як зупинення права на зайняття адвокатською діяльністю.

Ключові слова: адвокат, адвокатська діяльність, дисциплінарна відповідальність, зупинення права на зайняття адвокатською діяльністю.

В статье исследуются правовая природа приостановления статуса адвоката как вида дисциплинарного взыскания адвоката. Статья раскрывает сущность и последствия применения к адвокату такого вида дисциплинарного взыскания, как приостановление права на занятие адвокатской деятельностью.

Ключевые слова: адвокат, адвокатская деятельность, дисциплинарная ответственность, приостановление права на занятие адвокатской деятельностью.

In this paper, an analysis the legal nature of the suspension of the status of the lawyer as a form of disciplinary action lawyer. The article reveals the nature and implications of this kind of a lawyer disciplinary action such as suspension of the right to practice law.

Key words: lawyer, legal profession, disciplinary liability, suspension of right to practice law.

Постановка проблеми. Діяльність адвоката є однією з основних ознак, що визначає рівень захищеності прав людини, та є одним із складників на шляху забезпечення розбудови верховенства права в громадянському суспільстві та в кожній демократичній і правовій державі.

Проблема дисциплінарної адвокатів є однією з найбільш актуальних проблем, які стоять перед адвокатською спільнотою на сучасному етапі. Це обумовлено насамперед тим, що порушення, які допускаються найчастіше адвокатами, мають негативний вплив не тільки на професійну честь і гідність конкретного адвоката, а й підривають авторитет адвокатури в цілому як інституту громадянського суспільства.

Питання про види дисциплінарної відповідальності адвоката, зокрема і щодо зупинення статусу адвоката, і на сьогодні є предметом тривалої, гострої дискусії. Актуальність теми полягає в тому, що законодавство України не позбавлено низки прогалин та недоліків, насамперед що стосується визначення переліку діянь, за вчинення яких передбачений такий вид дисциплінарної відповідальності адвоката.

Стан дослідження. Проблема визначення правової природи зупинення статусу адвоката була предметом досліджень багатьох науковців. Серед учених, які досліджували окремі аспекти цієї проблеми, доцільно виокремити праці В.К. Ботнева, О.О. Бусуріної, Т.В. Варфоломеєвої, А.Ю. Ігнатова, Ю.С. Кручиніна, Р.Г. Мельниченка С.Ф. Сафулова, Д.П. Фіолєвського та інших.

Метою цієї статті є аналіз правової природи такої дисциплінарної санкції щодо адвоката, як зупинення права на зайняття адвокатською діяльністю. Основним завданням статті є розкриття сутті наслідків застосування до адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді зупинення його статусу; аналіз переліку діянь, за вчинення яких до адвоката може бути застосований такий вид стягнення; та визначення межі застосування такого виду санкцій.

Виклад основного матеріалу. Однією з дисциплінарних санкцій адвоката, що передбачена чинним законодавством, є зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року. Інформація про зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю вноситься до Єдиного реєстру адвокатів України.

Слід зазначити, що українським законодавцем передбачені й інші випадки зупинення права на зайняття адвокатською діяльністю, що не пов'язані із вчинення адвокатом дисциплінарного проступку, а саме в разі:

– подання адвокатом заяви про зупинення адвокатської діяльності;

– набрання законної сили обвинувальним вироком суду стосовно адвоката за вчинення злочину, крім випадку набрання законної сили обвинувальним вироком суду стосовно адвоката за вчинення тяжкого, особливо тяжкого злочину, а також злочину середньої тяжкості, за який призначено покарання у виді позбавлення волі (у такому разі право на заняття адвокатською діяльністю припиняється);

– визнання адвоката за рішенням суду недієздатним або обмежено дієздатним (ч. 1 ст. 31 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1]).

Зупинення права на зайняття адвокатською діяльністю як дисциплінарна санкція означає заборону адвокатуві її здійснювати, а саме надавати особі кваліфіковану юридичну допомогу в статусі адвоката. У цьому випадку слід врахувати й те, що така санкція, як зупинення права на зайняття адвокатською діяльністю, забороняє особі здійснювати діяльність саме в якості адвоката, але жодним чином не є перешкодою для надання особі представницьких послуг від свого імені в суді, наприклад, у цивільному, адміністративному чи господарському судочинстві. Документом, який буде оформлювати повноваження такого представника в суді, буде не договір про надання правової допомоги між адвокатом і клієнтом, а довіреність, видана цією особою представнику.

Частина 2 ст. 31 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає виключний перелік випадків накладення на адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю, а саме в разі:

1) повторного протягом року вчинення дисциплінарного проступку. На нашу думку, у разі вчинення адвокатом повторно протягом року дрібного дисциплінарного проступку до нього повинен бути застосований такий вид дисциплінарного стягнення, як догана, який, на жаль, поки не отримав свого відображення в законодавстві України;

2) порушення адвокатом вимог щодо несумісності. В ст. 7 вищевказаного закону зазначені вимоги щодо несумісності адвоката, а саме такими є робота на посадах осіб, зазначених у п. 1 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» [2]; військова або альтернативна (невійськова) служба; нотаріальна діяльність; судово-експертна діяльність. Але вказані вимоги щодо несумісності не поширюються на депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), членів Вищої ради юстиції (крім тих, які працюють у Вищій раді юстиції на постійній основі);

У цьому випадку потрібно врахувати й те, що ч. 2 зазначеної ст. 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено, що в разі виникнення обставин несумісності адвокат у триденний строк із дня виникнення таких обставин подає до ради адвокатів регіону за адресою свого робочого місця заяву про зупинення адвокатської діяльності. На нашу думку, законодавець повинен більш чітко прописати правовий механізм застосування до адвоката такого стягнення, як зупинення права на адвокатською діяльністю у зв'язку з порушенням ним вимог щодо несумісності. Ми вважаємо, що на законодавчому рівні повинна бути закріплена норма, за якою до адвоката може бути застосований такий вид дисциплінарного стягнення тільки у випадку, якщо останній без поважних причин у згадуваний триденний

строк із дня виникнення обставин його несумісності не подає відповідної заяви до ради адвокатів регіону про зупинення адвокатської діяльності. Крім цього, ми переконані, що така обставина, як призов адвоката на військову службу в жодному випадку не повинна розглядатися як можлива підстава для дисциплінарної відповідальності адвоката, а повинна розцінюватися як підстава для зупинення права на адвокатську діяльність, що не пов'язана з вчиненням адвокатом дисциплінарного проступку;

3) систематичного або грубого одноразового порушення правил адвокатської етики. Цей пункт певним чином дублює в собі положення п. 1, де мова йде про повторне вчинення протягом року дисциплінарного порушення, але різниця полягає в тому, що адвокат протягом вказаного строку ще не притягувався до дисциплінарної відповідальності. Недолік у застосуванні цього пункту в якості підстави застосування до адвоката такого дисциплінарного стягнення, як зупинення права на зайняття адвокатською діяльністю полягає в тому, що в українському законодавстві відсутнє легально закріплене визначення поняття «грубого одноразового порушення правил адвокатської етики». Виходячи із цього, вважаємо за необхідне розкрити це поняття, а під таким діянням слід розуміти навмисну дію (бездіяльність) адвоката, що проявляється в невиконанні або ж неналежному виконанні вимог Правил адвокатської етики, і якщо така дія (бездіяльність) тягне за собою значне порушення прав осіб чи настання значної шкоди для авторитету адвокатури в цілому.

Слід зазначити, що в деяких випадках грубе одноразове порушення правил адвокатської етики розкривається актами органів адвокатського самоврядування. Так, п. 2.18 Положення про внески на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування (нова редакція), що затверджені рішенням Ради адвокатів України № 72 від 16 лютого 2013 року [3], передбачено, що у випадку порушення адвокатом порядку сплати щорічних внесків, а також/чи прострочення встановлених цим Положенням строків їх сплати понад три місяці до адвоката за поданням Ради адвокатів України або ради адвокатів регіону застосовується дисциплінарне стягнення у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року. Тобто в такому випадку несплата та/або прострочення сплати адвокатом щорічних внесків понад три місяці кваліфікується в якості одноразового грубого порушення Правил адвокатської етики, за яке застосовується дисциплінарне стягнення у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю строком до одного року.

Така санкція, крім заборони адвокатуві здійснювати адвокатську діяльність, забороняє йому протягом встановленого строку брати участь у роботі органів адвокатського самоврядування, крім випадків, коли таке право зупинено у зв'язку з призначенням особи на посаду до органу державної влади з'їздом адвокатів України.

Призупинення статусу адвоката тягне за собою і припинення дії відносно цієї особи й низки гарантій,

що передбачені законодавством України, оскільки ця особа не займається і не вправі займатися адвокатською діяльністю. Але деякі основні гарантії зберігаються за такою особою. Так, забороняється притягати до кримінальної чи іншої відповідальності адвоката, статус якого зупинений, або погрожувати застосуванням відповідальності у зв'язку із попереднім здійсненням ним адвокатської діяльності. Також забороняється вимагати від такої особи відомостей, що є адвокатською таємницею (така гарантія повністю кореспондується з обов'язком такого адвоката зберігати адвокатську таємницю, навіть після зупинення його права на зайняття адвокатською діяльністю).

Враховуючи те, що особа, щодо якої зупинено право на зайняття адвокатською діяльністю, позбавлена можливості в будь-якому виді здійснювати таку діяльність, то логічною є норма ч. 2 ст. 58 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», за якою такі особи звільняються від сплати щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування на період зупинення такого права.

У цьому випадку викликає певну увагу досвід російського законодавця, у якого всі наявні випадки зупинення права на адвокатську діяльність, що містяться в ч.1 ст. 16 Федерального Закону Російської Федерації «Про адвокатську діяльність і адвокатуру в Російській Федерації» [4] (обрання адвоката до органу державної влади або орган місцевого самоврядування на період роботи на постійній основі; нездатність адвоката більше шести місяців виконувати свої професійні обов'язки; призов адвоката на військову службу; визнання адвоката безвісно відсутнім), не пов'язані з дисциплінарною відповідальністю.

Виходячи з такого правового регулювання більшість російських науковців притримуються думки про необхідність введення такої санкції до кола видів дисциплінарної відповідальності адвоката. Так, О.О. Бусуріна вказує на те, що «міра відповідальності у вигляді примусового зупинення статусу адвоката з урахуванням її російського історичного аспекту, а також широкого застосування в законодавстві сучасних зарубіжних країн, повинна гармонійно вписатися в діючі заходи дисциплінарної відповідальності та доповнити їх» [5, с. 28].

Але в російській юридичній літературі наявна і точка зору про недоцільність впровадження такого виду відповідальності в тому вигляді, у якому вона існує в більшості країн (у тому числі й в Україні). Такої думки притримується Р.Г. Мельниченко, який наводить дві причини, що свідчать про таку недоцільність, а саме він вказує на те, що, по-перше, звичай адвокатська діяльність є основним і, як правило, єдиним джерелом доходу адвоката (те ж саме, що позбавити працівника його заробітної плати), а по-друге, примусове призупинення статусу зробить розрив між адвокатом і його корпорацією ще більш значним (уже краще відразу позбавити особу статусу адвоката, так як це буде гуманніше як по відно-

шенню до адвоката, так і стосовно адвокатської корпорації) [6, с. 17]. На нашу думку, такі твердження Р.Г. Мельниченко є аж занадто критичними, та в неповною мірою відповідають правовій природі такого виду дисциплінарної санкції.

Більш вдалою є думка автора про необхідність ведення інституту часткового призупинення статусу адвоката, під яким він розуміє заборону адвокату займатися певним видом адвокатської діяльності. Потрібно врахувати й те, що подібного підходу притримуються і деякі європейські країни. Зокрема, німецький законодавець у параграфі 114 Федерального положення Німеччини про адвокатів [7] передбачає такий вид дисциплінарної відповідальності адвокатів, як заборону на здійснення діяльності в якості представника або помічника сторони в певних галузях права на строк до п'яти років.

Ми вважаємо не доцільним запровадження такого виду дисциплінарної санкції, оскільки, якщо адвока-

том були допущені певні зловживання в тій чи іншій галузі права (доречний приклад наводить Р.Г. Мельниченко, коли адвокат відносився до категорії адвокатів за викликом і «обслуговував» слідчого [6, с. 18]), то це не повинно бути перешкодою для здійснення його професійної діяльності в інших галузях права.

Висновки. Враховуючи вищевказане, можна дійти до висновку, що правове регулювання застосування до адвоката такого дисциплінарного стягнення, як зупинення права на зайняття адвокатською діяльністю не позбавлене прогалин та недоліків. Зокрема, це стосується підстав для застосування такого виду дисциплінарного стягнення. Крім цього, українському законодавцю, враховуючи досвід німецького законодавця, слід розглянути питання щодо можливості встановлення меж (по відповідним галузям права) застосування дисциплінарної санкції у вигляді зупинення права на зайняття адвокатською діяльністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – Ст. 17.
2. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07 квітня 2011 р. № 3206-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 62. – Ст. 17.
3. Положення про внески на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування (нова редакція), затверджене рішенням Ради адвокатів України № 72 від 16 лютого 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unba.org.ua/upload/%D0%94%D0%BE%D0%BD%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB/2014.07.04-05-pologennya-75.pdf>.
4. Об адвокатской деятельности и адвокатуре Российской Федерации : Федеральный закон от 31 мая 2002 г. № 63-ФЗ // Собрание законодательства РФ. – 2002. – № 23. – Ст. 2102.
5. Бусурина Е.О. Дисциплинарная ответственность адвоката в правозащитной деятельности : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Судебная деятельность; прокурорская деятельность; правозащитная и правоохранительная деятельность» / Е.О. Бусурина. – М., 2013. – 30 с.
6. Мельниченко Р.Г. Меры профессиональной ответственности адвокатов / Р.Г. Мельниченко // Адвокат. – 2010. – № 10. – С. 16–21.
7. Bundesrechtsanwaltsordnung aus 01.08.1959 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gesetze-im-internet.de/brao/index.html>.

УДК 342.56

ЕТИЧНІ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНОЇ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ

ETHIC REFERENCE-POINTS OF MODERN ADVOCACY OF UKRAINE

Кравчук В.М.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
юридичного факультету Східноєвропейського
національного університету імені Лесі Українки*

У статті з'ясовуються основні причини правопорушень в адвокатській професійній діяльності, які пов'язані насамперед із недотриманням правил адвокатської етики, та запропоновані окремі шляхи їх вирішення. Також наголошується на важливості усвідомленого вибору виду діяльності та фахової підготовки правозахисника.

Ключові слова: адвокат, адвокатська етика, моральні норми, правила, справедливість.

В статье речь идет об основных причинах правонарушений в адвокатской профессиональной деятельности, которые связаны в первую очередь с нарушением правил адвокатской этики, и предложены некоторые направления их решения. Также отмечена важность обдуманного выбора вида деятельности и профессиональной подготовки правозащитника.

Ключевые слова: адвокат, адвокатская этика, моральные нормы, правила, справедливость.

The article focuses on the main causes of offenses in the advocacy, which are connected, in the first place, with violation of the legal ethics rules. Authors suggest some directions for their solutions. Also noted the importance of well-considered choice of activities and professional training of the attorney.

Key words: advocate, attorney ethics, moral norms, rules, justice.